

*Яворська Т.І, к.е.н., професор,
кафедра економіки підприємств,
Таврійський державний агротехнологічний університет*

РОЗГЛЯД ТЕРМІНУ «РОЗВИТОК» В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Анотація: розглянуто трактування терміну «розвиток» різними науковими джерелами та вченими. Запропоноване власне бачення розвитку щодо малого бізнесу в сільському господарстві.

Процес будь-якого наукового дослідження – від творчого задуму до оформлення наукового результату – повинен пройти певну послідовність етапів, без яких воно не може називатися науковим. Перший етап ґрунтується на змістовно-теоретичному рівні і крім визначення мети, об’єкта і предмета дослідження та формулювання послідовної системи гіпотез, передбачає уточнення термінів і понять стосовно окремих властивостей явища.

Отже, при дослідженні розвитку малого бізнесу в сільському господарстві, звернемося до сутності терміну “розвиток”. Філософський енциклопедичний словник визначає його як закономірну зміну матерії та свідомості, як поступальний рух, перехід від одного стану до іншого [1, с. 382]. У великому енциклопедичному словнику “розвиток” визначається як спрямована, закономірна зміна об’єкта (системи), в результаті якої виникає новий його якісний стан, змінюється структура. Спеціальна наукова література передбачає три основні трактування слова “розвиток”: як перехід можливості в дійсність; як розуміння руху взагалі; як виникнення нового [5, с. 33]. Як виникнення нового розвиток ототожнюється з прогресом.

Основними шляхами розвитку є еволюційний (реформаторський) та революційний (радикальний), наслідком якого є докорінні зміни.

Й. Шумпетер спираючись на своїх попередників, запровадив розмежування між процесом пристосування системи у межах її кругообігу, тобто простого відтворення (статика), і процесом розвитку (динаміка). Він вважав, що сутністю динамічних змін в економіці є вияв нових продуктів, нових методів виробництва, освоєння нових ринків збуту та нових джерел сировини, зміна ринкової ситуації, в цілому виникнення “нових виробничих комбінацій”. “Під розвитком слід розуміти лише такі зміни господарського кругообігу, які економіка породжує сама, тобто випадкові зміни, які “представлені самі собою”, а не ті, які привнесені ззовні призводять до руху імпульсами народного господарства”. Наприклад, звичайне зростання економіки, яке виявляється у збільшенні чисельності населення і багатства, Шумпетер не розглядає як процес розвитку, оскільки він не породжує нові у якісному аспекті явища, а лише підштовхує процеси. Таке зростання він відносить лише до змін показників. Щодо підприємницького прибутку, Й. Шумпетер писав: “Без розвитку немає підприємницького прибутку, а без останнього немає розвитку” [4].

З точки зору О. Павлова, усі перелічені визначення розвитку віддзеркалюють процесуальний складник останнього, відбивають його динаміку як об’єктивного процесу. Розвиток підпорядкований дії певних законів, які розкривають його рушійні сили та внутрішній механізм. Все це дає підстави для висновку про здатність кожного окремого об’єкта (системи) до саморозвитку, внаслідок чого відбувається зміна його структури [3, с. 11]. За своєю формою структура виступає як певний взаємозв’язок, взаєморозташування складових частин, будова об’єкта, а за змістом – сукупність його стійких зв’язків, яка забезпечує збереження основних властивостей при різних зовнішніх і внутрішніх змінах [1, с.11].

Розвитку з точки зору дослідження малого бізнесу у сільському господарстві більше притаманне визначення, здійснене В. Захарченком, коли

він трактується не лише як процес зміни структури об'єкта, але й як зміну способу функціонування. Функціонування – це процес виконання системою певних функцій, який визначається ресурсним, виробничим, фінансовим, соціальним та іншим потенціалом об'єкта. Функції розподіляються на активні (ті, що реалізуються в даний момент) та пасивні (потенційні), базові та другорядні, загальні та спеціальні, внутрішні та зовнішні. Поява нових функцій веде до появи нових зв'язків між елементами об'єкта, зміни його властивостей [2].

Словосполучення “сільське господарство” передбачає розвиток малого бізнесу в межах виключно господарської діяльності його суб'єктів у даній галузі і виключає аналогічний аналіз щодо інших видів економічної діяльності (промисловість, сфера послуг тощо). Отже, наведений підхід дозволяє об'єктивно оцінити розвиток малого бізнесу як підсистеми у сільському господарстві через виконання нею комплексу певних функцій, серед яких основною є виробнича та продовольча.

Література

1. Большой энциклопедический словарь. – 2-е изд., перераб. и доп./ гл. ред. А. М. Прохоров. – М.: БРЭ, 1997. – 1456 с.
2. Захарченко В. І. Основні аспекти дослідження промислових територіальних систем / В. І. Захарченко // Український географічний журнал: наук.-теорет. журнал. – 2002. – № 3. – С. 30–37.
3. Павлов О. І. Сільський розвиток в Україні: теорія, практика, політика, управління: монографія / О. І. Павлов. – Одеса: Астропринт, 2008. – 208 с.
4. Теорія економічного розвитку та інституціональних змін Й. Шумпетера [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-3629.html>.
5. Україна: основні тенденції взаємодії суспільства і природи у ХХ ст. (Географічний аспект) / Л. Г. Руденко, Л. М. Шевченко, І. О. Горленко та ін.; за ред. Л. Г. Руденка. – К.: Академ-періодика, 2005. – 320 с.